

Қазақстан 2050

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФИИ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
FACULTY OF GEOGRAPHY AND ENVIRONMENTAL SCIENCES

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты студенттер мен жас ғалымдардың
халықаралық ғылыми конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 6-8 сәуір 2021 жыл

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 6-8 апреля 2021 года

MATERIALS

International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMI»

Almaty, Kazakhstan, April 6-8, 2021

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФИИ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
FACULTY OF GEOGRAPHY AND ENVIRONMENTAL SCIENCES

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

атты студенттер мен жас ғалымдардың
халықаралық ғылыми конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 6-8 сәуір 2021 жыл

МАТЕРИАЛЫ

международной научной конференции
студентов и молодых ученых

«ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

Алматы, Казахстан, 6-8 апреля 2021 года

MATERIALS

of International Scientific Conference
of Students and Young Scientists

«FARABI ALEMİ»

Almaty, Kazakhstan, April 6-8, 2021

Алматы
«Қазақ университеті»
2021

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫНДАҒЫ МАҚТААРАЛ ЖӘНЕ ЖЕТІСАЙ АУДАНДАРЫ ЕГІСТІК ЖЕРЛЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ

Зұлпыхаров Қ.Б.,

Тоқбергенова А.А. жетекшілігімен

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

e-mail: kanat.zulpykharov@gmail.com

Қазақстан Республикасының Тұңғыш президенті Н.Ә. Назарбаевтың жарлығымен 2018 жылы Оңтүстік Қазақстан облысының Түркістан облысы болып өзгертілуі нәтижесінде, облыстағы бірқатар аудандардың шекаралары өзгерді. Осыған байланысты Мақтаарал ауданының территориясы екіге бөлініп: Мақтаарал және Жетісай ауданы болып құрылды. 2018 жылы 10 шілдеде Түркістан облысының әкімдігі мен облыстық мәслихаттың №203 шешімі бойынша аудан шекаралары бекітіліп, Жетісай ауданының аумағы – 104 634, 19 га, ал Мақтаарал ауданының аумағы – 80 763, 81 га болып шекаралары бекітілді.

Аудандар территориясы негізінен шөлді зонада орналасқан (Мырзашөл). Солтүстігінде Келес ауданы, батыста Шардара суқоймасымен, ал оңтүстігінде және оңтүстік батысында Өзбекстан Республикасымен шектеседі.

Аумақтың жер бедері жапық, үстіртті, топырағы ашық, ашық-сұр болып келеді. Топырағында негізінен жусан, түйе тікенегі, тобылғы басым, сондай-ақ, өзен жағасында қамыс, бұталар аралас ағаштар өседі. Негізгі су көзіне – Сырдария өзені жатады.

Мақтаарал және Жетісай аудандарының климаты құрғақ, континентальді, қысы жылы жұмсақ, жазы өте ыстық. Жылдық атмосфералық ылғалдылықтың орташа мөлшері 80 мм-ден 300 мм құрайды. Ылғал аумақта негізінен көктем айында түседі. Қыстың ең суық айындағы орташа температура -2-3°C, ал жаздағы орташа температура +35-38°C құрайды.

Жалпы екі ауданның аумағы 185 398 гектарды құрайды. Жер санаттары бойынша: i) ауыл шаруашылығы мақсатында пайдаланылатын жерлері -152 299 га; ii) елді-мекендердің жері – 19 594 га; iii) өнеркәсіп, көлік, байланыс, қорғаныс, яғни ауыл шаруашылығы мақсатында қолданылмайтын жерлері – 2 225 га; iv) су қоры жерлері – 11 242 га. Ауыл шаруашылығында пайдаланылатын жерлерінің аумағы 152 299 га болса, оның 136 684 га егістік жерлер, 802 га көпжылдық екпелер, 3000 га жайылымдар. Аумақтағы егістік жерлерінің дерлік барлығы суармалы егістікпен айналысады. Елді-мекендердің аумағы 2020 жылғы жағдай бойынша Мақтаарал ауданында егістік алқабы 58848,3 га құрады. Оның 4915,7 га дәнді дақылдар (күрішті қосқанда), 87,4 га майлы дақылдар, көкөністер мен бақшалық дақылдар 12583,7 га, картоп 197,3 га, мақта 38030,3 га, мал азықтық дақылдардың егістік алқабы 3231,2 га құрады.

Ал, Жетісай ауданында 2020 жылы егістік алқабы 78912,1 га құрап, оның 5653,3 дәнді дақылдар (күрішті қосқанда), көкөністер мен бақшалық дақылдар алқабы 19663,3 га, картоп 175,25 га, мақта 48943,8 га, мал азықтық дақылдар 4651,6 га аумақты құраған.

Қарастырылып отырған аумақ республикамыздағы шитті мақта өсіру, оны сыртқа шығару бойынша негізгі аудандар болып табылады. Алайда, соңғы жылдары 1990 жылдардан 2005 жылдарға дейінгі жағдай мен салыстырғанда мақта егістігі алқаптарының төмендегені байқалды. Мұның басты себебі – шитті мақта бағасының күрт төмендеуі, мақтаны егіп өсіргенге дейінгі күтіп – баптау кезіндегі шығындардың өтелмеуі және т.б мәселелердің салдары болып тұр. Дегенмен, мақта егістігі алқаптарының ауданы азайғанымен, керісінше бақшалық және ашық топырақтарда өсірілетін көкөністер егістік алқаптарының өсуі байқалады.

ҚР АШМ қарасты «Оңтүстік Қазақстан гидрогеологиялық-мелиоративтік экспедициясы» РММ мен Ө. Оспанов атындағы Қазақ топырақтану және агрохимия ғылыми-зерттеу институты ғалымдарының зерттеулері бойынша зерттеліп отырған аумақтағы егістік алқаптарындағы өзекті мәселелердің бірі – топырақтарының екінші деңгейдегі тұздануы болып табылады. Қазіргі таңда осы мәселелердің алдын алу шараларын жүргізу, яғни аумақта суару жүйелерін ұтымды ұйымдастыру қажет.

<i>Ершибулов А.К.</i> Современное состояние почвенного покрова территорий, прилегающих к городу Кентау и близлежащих населенных пунктов.....	17
<i>Рафиков Т.К.</i> Влияние транспортной системы на пространственное развитие города Алматы	18
<i>Нурбаева А.Т.</i> География сабақтарында кіріктірілген технологиялар мен пәнаралық байланыстарды қолдану тиімділігі.....	19
<i>Адеханова А.Т.</i> Ертіс өзенінің бассейнін шаруашылықта игеру мәселелері	20
<i>Әбілқасымова Ә.Д.</i> Маңғыстау облысының шөлдену мәселесі және оны шешу жолдары	21
<i>Aidarkhanova G.B.</i> Assesment of Human Capital in the Republic of Kazakhstan: Gender Aspect.....	22
<i>Курбаналиева С.Е.</i> Алматы облысындағы агроөнеркәсіп кешенінің даму мәселелері мен оны шешудің жолдары.....	23
<i>Екейбаева Д.П.</i> Мектептерде география пәнін оқытуда электрондық ресурстарды қолдану әдістемесі	24
<i>Исабаева С.Д.</i> «Оқушы психологиясы» – элективті курс.....	25
<i>Еркимбаева А.Т.</i> Эколого-экономические проблемы развития Алматинской агломерации.....	26
ЖЕРГЕ ОРНАЛАСТЫРУ ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВО LAND MANAGEMENT	
<i>Шукирова А.А.</i> Шаруа қожалықтарының тиімділігін арттырудың басым факторлары.....	27
<i>Шукирова А.А.</i> Ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының ішкі шаруашылық жерге орналастыруын жетілдіру	29
<i>Зұлтыхаров Қ.Б.</i> Түркістан облысындағы Мақтаарал және Жетісай аудандары егістік жерлерінің қазіргі жағдайы	30
<i>Мырзагелдиева М.Д.</i> Проблема Иле-Алатауского национального парка в связи с передачей части его земель в ведение акимата г. Алматы.....	31
<i>Темірбай О.Б.</i> Вопрос о частной собственности на землю	32
<i>Қалиева М.С.</i> Шығыс Қазақстан облысы ауыл шаруашылық жерді пайдаланудың ұтымды құрылымын қалыптастыру	33